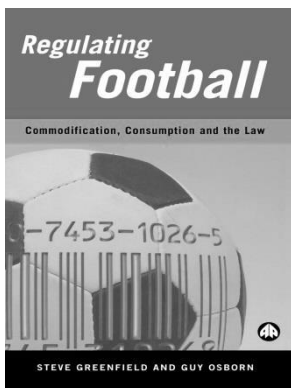

Book Review: Regulating Football: Commodification, Consumption and the Law

กัมปนาท เบ็ญจนาวิ*

Greenfield, Steve. and Osborn, Guy. 2001

Regulating Football: commodification,
consumption and the law.

London: Pluto Press, 224 pages

หนังสือที่ชื่อว่า Regulating Football: commodification, consumption and the law เป็นผลงานของผู้เขียนสองท่าน ได้แก่ Steve Greenfield กับ Guy Osborn ทั้งสองคนเป็นศาสตราจารย์ในภาควิชา Westminster Law School ของ the University of Westminster ที่มีความสนใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมาย สังคม และวัฒนธรรมแบบ Pop culture ในประเด็นต่าง ๆ โดยหนึ่งประเด็นที่ทั้งสองสนใจ คือ

* นักวิชาการอิสระ (independent scholar) Email: kampanart_@hotmail.com

ประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนา กีฬาฟุตบอลในช่วงศตวรรษที่ 19-20 ในประเทศอังกฤษ¹ มาสู่การเป็นกีฬาเชิงพาณิชย์ที่ได้รับความนิยมไปทั่วโลกในปัจจุบัน

Greenfield และ Osborn ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่วัฒนธรรม (a cultural area) อย่างกีฬาฟุตบอล สู่การเป็นสินค้าชนิดหนึ่ง (commodification) ที่สามารถสร้างมูลค่า (value) ซื้อขายแลกเปลี่ยนได้เชิงพาณิชย์ (commercial) ในระบบทุนนิยม ซึ่งเดิมทีกีฬาฟุตบอลเป็นเพียงกีฬาหรือกิจกรรมที่เล่นเพื่อความสนุกสนานเฉพาะกลุ่มชนชั้นสูง (high culture) ก่อนที่จะแพร่หลายไปยังชนชั้นต่าง ๆ ในภายหลัง ซึ่งหลายคนเชื่อว่าการเข้าสู่การเป็นกีฬาเชิงพาณิชย์ของฟุตบอลได้ทำลายจิตวิญญาณของวัฒนธรรมฟุตบอล (soul of football culture)

โดยที่ Greenfield และ Osborn ให้ความสนใจที่ความสัมพันธ์ระหว่างกีฬาฟุตบอล (พื้นที่วัฒนธรรม) กฎหมายกฎระเบียบ (regulation) และวัฒนธรรมบริโภคนิยม (consumption) ในยุควัฒนธรรมแบบ Pop culture ในฐานะที่ทั้งสามเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงส่งผลกระทบต่อกัน เนื่องจาก Greenfield และ Osborn เชื่อว่าการทำความเข้าใจพื้นฐาน (fundamental) ในการเปลี่ยนแปลงของกีฬาฟุตบอลในอังกฤษไม่สามารถอธิบายได้เพียงแค่วัฒนธรรมของกีฬาฟุตบอลเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาถึงกฎหมายกฎระเบียบต่าง ๆ และกระแสของวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่เข้ามายังพื้นที่วัฒนธรรมอย่างกีฬาฟุตบอลอีกด้วย

ผลงานของ Greenfield และ Osborn ชิ้นนี้ ได้มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นทั้งสิ้น 6 บท โดยที่บทแรก The Context and Development of Regulation ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกีฬาฟุตบอลกับกฎระเบียบกฎหมายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1980s หรือช่วงที่ถูกเรียกว่าการกลายเป็นกีฬามืออาชีพ (the era of professionalisation) เนื่องจาก ช่วงเวลาดังกล่าวในวงการกีฬาฟุตบอล

¹ เหตุผลสำคัญสำหรับการเลือกกรณีศึกษา (case study) ดังกล่าวของ Greenfield และ Osborn เนื่องจากทั้งสองเชื่อว่า การเกิดขึ้นของพรีเมียร์ลีก (Premiership league) หรือลีกฟุตบอลสมัยใหม่ของประเทศอังกฤษ เป็นจุดเริ่มต้นที่ส่งผลให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงของลีกฟุตบอลสมัยใหม่อื่น ๆ ในทวีปยุโรป (continentalisation)

ของประเทศอังกฤษได้เกิดกฎระเบียบกฎหมายทั้งเฉพาะ (specific) กีฬาฟุตบอลและกฎหมายของประเทศทั่วไป (general) จำนวนมากที่ถูกนำมาใช้บังคับและควบคุมกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาฟุตบอลไม่ว่าจะเป็น นักฟุตบอล (players) สโมสร (clubs) หรือแฟนบอล โดยเฉพาะแฟนบอลที่มีพฤติกรรมรุนแรงหรือฮูลิแกน (hooliganism)

เหตุการณ์ที่เป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้รัฐบาลและสถาบันในวงการฟุตบอลให้ความสนใจเกี่ยวกับการสร้างกฎระเบียบกฎหมายเพื่อควบคุมและบังคับใช้กลุ่มต่าง ๆ ข้างต้น คือ เหตุการณ์โศกนาฏกรรมฮิลส์โบโร (Hillsborough disaster) ที่เกิดจากการมีมาตรการบังคับใช้ฝูงชนแฟนบอล (crowd) โดยเจ้าหน้าที่สนามหรือสโมสรเอง (self-regulation) ที่ยังไม่ดีพอ จนนำไปสู่เหตุการณ์ที่เสียชีวิตจำนวนมาก ภายหลังจากเหตุการณ์ได้มีรายงานของ Lord Justice Taylor² ที่กล่าวถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดโศกนาฏกรรมครั้งนี้ เพื่อเรียกร้องให้เกิดการสร้างกลไกทางด้านกฎหมายขึ้นเพื่อใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของแฟนบอล และกำหนดมาตรฐานของสนาม รวมถึงกฎระเบียบการเข้าสนามหรือบริเวณพื้นที่ของสนามที่สโมสรและเจ้าหน้าที่สนามต้องนำไปปฏิบัติใช้³

ส่วนกรณีของกฎระเบียบที่ถูกนำมาใช้กับนักฟุตบอลนั้น ได้ถูกนำมาขยายไว้ในบทที่ 3 Players, Power and Contracts และบทที่ 4 Man Behaving Badly: The Regulation of conduct โดยได้กล่าวถึงประเด็นความเป็นมืออาชีพ (professional) ของนักฟุตบอล ในบทที่ 3 ได้เน้นประเด็นเกี่ยวกับสัญญาของนักฟุตบอลอาชีพ ผ่านกรณีคดีความ (George) Eastham v. Newcastle United Football Club (1964) และ

² Lord Justice Taylor หรือ Peter Murray Taylor, Baron Taylor of Gosforth

³ กฎหมายที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว เช่น The Football Spectators Act 1989, The Sporting Events (control of alcohol) Act 1985, The Football (offences) Act 1991, หรือ The Football (offences and disorder) Act 1999 รวมถึงกฎหมายทั่วไปของรัฐที่ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อบังคับใช้ในกีฬาฟุตบอลด้วยอย่าง The Public Order Act 1986 หรือ The Criminal Justice and Public Order Act 1994 เป็นต้น

Royal club liegeois SA v Jean-Marc Bosman (1995) ทั้งสองกรณีเป็นคดีความ ปัญหาความขัดแย้งในสัญญาอาชีพของนักฟุตบอลกับสโมสร เกี่ยวกับการย้ายสโมสร ของนักฟุตบอล (transfer) ทั้งสองกรณีที่เกิดขึ้นเกิดจากการที่สโมสรทำการควบคุมและ บังคับการย้ายนักฟุตบอลภายใต้สัญญาอย่างไม่เป็นธรรม จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ระบบการย้ายสโมสรของนักฟุตบอลใหม่ อย่างคดีของ Eastham ได้แก่วิธี retain-and-transfer แบบเดิมที่สโมสรมีอำนาจบังคับนักฟุตบอล เพื่อให้ให้นักฟุตบอลสามารถ โอกาสในการย้ายสโมสรตามความต้องการมากขึ้น หรือคดีของ Bosman ก็ได้ทำให้เกิด the Bosman Ruling หรือระบบการย้ายสโมสรของนักฟุตบอลในช่วงเวลาก่อนหมด หมดสัญญากับสโมสร

ส่วนในบทที่ 4 ได้กล่าวถึงกรณีการลงโทษนักฟุตบอลอย่าง Eric Cantona (1995) หลังเหตุการณ์ kung-fu kick แฟนบอลที่ชื่อ Matthew Simmons ในระหว่างที่ เกมการแข่งขันยังคงดำเนินอยู่ที่สนาม Selhurst Park ที่ได้นำไปสู่การเป็นกรณีพื้นฐาน กับการลงโทษและบังคับใช้ควบคุมพฤติกรรมต่อนักฟุตบอลอาชีพ เหตุการณ์ครั้งนั้น Cantona ได้ถูกลงโทษจากทั้งศาล สมาคมฟุตบอลอังกฤษ (The Football Association: FA) รวมถึงสโมสรต้นสังกัดอย่าง Manchester United มีทั้งการลงโทษปรับ ลงโทษระงับการแข่งขัน (ban) และการบำเพ็ญประโยชน์แก่สาธารณะ ซึ่งนอกจาก กรณีการใช้ความรุนแรงแล้ว ในส่วนนี้ยังกล่าวถึงกฎหมายการควบคุมพฤติกรรมของ นักฟุตบอลอาชีพในประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ การใช้ยา การใช้สารกระตุ้น หรือการทำหน้าที่ ระหว่างสัญญากับสโมสร

ในบทที่ 5 Policing Racist Conduct ได้นำไปสู่การพิจารณาถึงปัญหาที่ เกิดขึ้นตามมาจากผลของคดี Eastham และ Bosman ที่ทำให้การย้ายสโมสร ของนักฟุตบอลมีอิสระมากขึ้น และได้มีนักฟุตบอลจากหลายประเทศหลายเชื้อชาติได้ เข้ามาเป็นนักฟุตบอลอาชีพในสโมสรต่าง ๆ ในประเทศอังกฤษ โดยมีนักฟุตบอล ต่างชาติที่ได้รับการเหยียดเชื้อชาติทั้งกิริยาท่าทางหรือการกระทำเชิงสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น Cantona ที่ถูก Simmons กล่าวถึงเชื้อชาติและครอบครัว (1995) หรือปัญหาการ-เหยียดสีผิวของแฟนบอลต่อ Rio Ferdinand แม้ Ferdinand จะเป็นนักฟุตบอลทีมชาติ อังกฤษก็ตาม รวมถึงกรณีการเรียกชื่อ “Niggerpool” โดยแฟนบอลของ Everton ต่อ

ทีม Liverpool ที่มีนักฟุตบอลผิวสีอยู่ในสโมสร จนนำไปสู่การสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านกลไกทางด้านกฎหมายและการเคลื่อนไหวของสถาบันกีฬา รวมถึงนักฟุตบอลผ่านรณรงค์ (campaigns) เช่น “Kicking Racism Out of Football” หลังเหตุการณ์ kung-fu kick ของ Cantona หรือการออกมากล่าวประเด้นปัญหาสีผิวของ Ferdinand ที่ว่า “But it is a social problem, not a football problem” และนำไปสู่การขยายการรณรงค์ที่มากยิ่งขึ้น

ส่วนในบทที่ 2 From Community Bulwark to Global Domination: The Football Club in Transition กล่าวถึงภายหลังการก่อตั้ง Premier League (1991) และ Football League Ltd. (1991) ได้นำไปสู่การจัดโครงสร้างการบริหารจัดการของลีกฟุตบอลอาชีพของประเทศอังกฤษใหม่ รวมถึงการบริหารจัดการของสมาคมฟุตบอลอังกฤษ (FA) โดยวัตถุประสงค์ของการปรับโครงสร้างดังกล่าว เนื่องจาก การแก้ไขปัญหาคัดค้านและการส่งเสริมการแข่งขันระหว่างสโมสรต่าง ๆ ภายในลีกให้มีมากขึ้น⁴ ทำให้ลีกฟุตบอลอาชีพของอังกฤษได้รับความนิยมจากแฟนบอลทั่วโลกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผลของการพัฒนาเทคโนโลยีถ่ายทอดสดผ่านโทรทัศน์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้ทำให้แฟนบอลทั่วโลกสามารถเข้าถึงการรับชมการถ่ายทอดสดและติดตามสโมสรหรือนักฟุตบอลที่ตนเองชื่นชอบได้ง่ายมากขึ้น

ผลของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างลีกและการบริหารจัดการแข่งขันในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990s ได้ทำให้รายได้เข้าสู่สโมสรและนักฟุตบอลมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะรายได้จากการทำสัญญาซื้อขายลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสดกับสถานีโทรทัศน์ในแต่ละปีที่มีมูลค่าสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ค.ศ. 1992 BSkyB ของ Rupert Murdoch ได้ทำสัญญามูลค่า 304 ล้านปอนด์ (£) มากกว่าในปี ค.ศ. ที่ ITV ทำสัญญาเพียงแค่ 55 ล้านปอนด์ถึง 249 ล้านปอนด์ โดยตัวอย่างของสโมสรที่ประสบความสำเร็จในระดับโลก Greenfield และ Osborn ได้ยกตัวอย่างสโมสร Manchester United ขึ้นมา

⁴ เพื่อป้องกันการผูกขาดความสำเร็จของสโมสรใหญ่ ดังเช่น สโมสรในลีกฟุตบอลอาชีพอื่น ๆ อย่างสโมสร Barcelona กับ Real Madrid ในประเทศสเปน หรือสโมสร Celtic และ Rangers ในประเทศสกอตแลนด์

เนื่องจาก เป็นสโมสรที่ประสบความสำเร็จทั้งในแง่ของการแข่งขันและแง่เชิงพาณิชย์อย่างมาก จนถึงขั้นที่ Murdoch ต้องการที่จะทำการซื้อกิจการของสโมสรในมูลค่ามากถึง 625 ล้านปอนด์

นอกจากนี้ ในบทสุดท้าย Totalled Football: Will Soccer Consume Itself? ยังได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับการพัฒนา กีฬาฟุตบอลในฐานะกิจการเชิงพาณิชย์หนึ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิหรือลิขสิทธิ์การถ่ายทอดสดที่เป็นรายได้สำคัญ หรือประเด็นการเพิ่มขึ้นของจำนวนการแข่งขันทั้งระดับสโมสรและระดับชาติที่ FIFA และ UFFA ต้องการให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น รวมถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนักฟุตบอล ทั้งโอกาสของนักฟุตบอลเยาวชนท้องถิ่นที่ถูกบังคับโอกาสโดยนักฟุตบอลต่างชาติที่เข้ามาจำนวนมาก หรือการเกิดตัวแทนรักษาประโยชน์นักฟุตบอล (agents) ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแกว่งการกีฬาฟุตบอลอาชีพในอังกฤษ